

RÄTTSSÄKERHETEN I BOSTADSKÖN

BAKGRUNDEN till de följande synpunkterna och frågorna är denna: Jag hade kommit att intressera mig för ett visst fall i bostadskön — i en förstad till Stockholm — och gick till bostadsförmedlingen för att höra efter hur utsikterna tedde sig för vederbörande. De muntliga upplysningarna tänkte jag komplettera genom att ögna igenom de protokoll som jag antog fördes i det organ som fattade de avgörande besluten i dessa frågor; jag förmodade att de fanns direkt tillgängliga. Det visade sig dock att min begäran att få ta del av protokollen inte alls be-

vilka möjligheter har en bostadssökande att kontrollera att han blir rättfärdigt behandlad av den bostadsförmedling han vänder sig till? Fil. lic. Erik Höök har försökt få denna fråga besvarad och redovisar här resultatet av sina ansträngningar.

traktades som något naturligt. Det tog flera dagar, upprepade besök hos och telefonsamtal med olika tjänstemän samt slutligen en föredragning inför och ett uttalande av de bostadsdelegerade innan protokollen blev tillgängliga. Min nyfikenhet var nu väckt, och den ledde till att jag något närmare sökte ta reda på möjligheterna att följa bostadsförmedlingarnas handläggning av ett ärende.

Den enkla tankegång jag därvid följde var ungefär den här: Bostadsförmedlingens arbetsprinciper bör ju finnas fastställda i någon sorts instruktion eller arbetsordning. Därur bör rimligen kunna utläsas vilka allmänna kvalifikationer de bostadssökande skall uppfylla och vilken måttstock som skall användas vid graderingen av de olika sökandena. Sedan man fått veta detta bör man kunna gå till protokollen för att se om någon sökande i ungefär samma situation som den vars utsikter man vill bedöma har fått sig anvisad en bostad, och i så fall hur länge denne stått i kön.

Då detta resonemang konfronterades med verkligheten visade det sig knappast vara giltigt på någon enda punkt.

Den första stötstenen var instruktionen — som för övrigt inte heller fanns omedelbart tillgänglig. Den huvudregel som skall följas vid fördelningen av bostäderna anges där vara behovssynpunkten. Alla har dock inte samma rätt att få sina behov beaktade. Personer som hör till den egna kommunen skall i första hand tillgodoseas; men även de får stå tillbaka för sådana som anställs i kommunens tjänst. I övriga fall skall som nämnts behovet vara det avgörande. Hur lång tid man stått i kö spelar i och för sig ingen roll, men kan vara avgörande då behoven bedöms vara likartade. Efter vilka

gissa sig till något om det mättningsförfarande som bör eller kan tänkas bli tillämpat. Nu kan måhända sägas att det inte står i mänsklig förmåga att sätta upp bestämda och ingående regler för hur man skall väga olika människors behov mot varandra. Är man i ett läge att en sådan avvägning ändå måste göras, kanske det enda sättet att lösa problemet är att, som i detta fall, helt överlåta åt vissa personer, tjänstemän och kommunala förtroendemen att utifrån sina egna subjektiva bedömningar väga de olika bostadssökandes behov och att därpå fatta beslut.

Har man emellertid av den ena eller andra orsaken accepterat att besluten fattas på detta sätt, bör man ändå vara medveten om de stora svagheter som måste vidlåda en sådan metod och därmed också vara angelägen tillse att möjligheter finns till kontroll och rättelse. Hur ligger det då i verkligheten till med kontrollmöjligheterna? Det kan nog hävdas att dessa möjligheter är mycket begränsade. De beslutsprotokoll som förs är nämligen, ganska knapphändiga, och de ger inga preciserade upplysningar om den praxis som följs. I protokollen anges vanligen endast de personer som tilldelats en lägenhet, och för dessa finns uppgifter om namn, civilstånd, antalet barn, tidigare bostad (t. ex. 2 rum och kök), egen och ofta även arbetsgivarens adress samt genom årsiffran i registreringsnumret hur lång tid de stått i bostadskön. Ibland antecknas något speciellt skäl (t. ex. "giftermål", "rivningsfastighet", "lägenheten utdömd av hälsovårdsnämnden", "anställd hos kommunen" e. d.) som inverkat på beslutet. Det kan tyckas att dessa uppgifter borde vara tillräckliga för att i stora drag kunna bedöma bostadsförmedlingens handläggning av ärendena. En genomgång av protokollen visar emellertid att detta inte alls är fallet. Söker man exempelvis följa en grupp personer som fått bostad och som har samma civilstånd, barnantal och tidigare bostadssituation, så framgår att de fått vänta mycket varierande tid på sin nya bostad (differenser på två eller t. o. m. tre år förekommer). Vissa skillnader kan givetvis bero på att den bostadssökandes ställning förändrats (t. ex. i fråga om civilstånd, barnantal e. d.) sedan det första registre-

principer bestämmningen och den inbördes graderingen av olika personers bostadsbehov skall göras lämnas man i stort sett i ovisshet om. Visserligen exemplifieras i reglerna vissa s. k. katastrofall som anses böra ha företräde, men från dessa exempel är det förvisso icke möjligt att

sa principfrågor eller om det även kan bli fråga om en saklig omprövning av ett ordinärt fall — är dock en fråga som det för en lekman knappast lönar mödan att forska i.

*

ringstillfället, men det måste uppenbarligen även finnas andra förklaringar som likaledes inte framgår av protokollen.

Vilka de i protokollen icke anförda skälen än är så är det dock uppenbart att de har en stor betydelse i sammanhanget. Därmed blir protokollen ganska värdelösa då det gäller att bilda sig en uppfattning om motiven för ett visst beslut eller om bärkraften i dessa motiv. En sådan bedömning av protokollens värde delas — enligt direkta utsagor — även av tjänstemän på bostadsförmedlingar. Det dunkel som vidlåder protokollen skulle i viss mån kunna skingras om man finge ta del av de uppgifter som samlas i de på bostadsförmedlingen förda registren. Med hänsyn till att de upplysningar som där finns många gånger är av personlig och ömtålig art anser man sig dock på den bostadsförmedling som tillfrågats om saken icke kunna låta dessa register vara tillgängliga för allmänheten. Vilket lagrum man därvid stöder sig på har inte angivits. Onekligen talar många skäl för denna restriktiva inställning — man kan även peka på att t. ex. socialregistren inte är offentliga. Likafullt kan man tveka om det lämpliga i ett sådant undantag från rätten att få ta del av offentliga handlingar: den bostadssökande kan ju bedöma hur hans sak handlagts endast genom att jämföra sin egen med övriga bostadssökandes ställning. Det betänkliga i att registren inte är offentliga framstår än tydligare i de fall då en stor del av beslutet inte alls tas till något protokoll, utan förs direkt på registreringskorten, vilket förfarande tillämpas åtminstone på en bostadsförmedling.

Nu reser sig ganska naturligt frågan om man inte genom besvär kan få handläggningen av ett visst ärende prövat av en annan myndighet. Hos en bostadsförmedling gjordes en förfrågan om det var möjligt att överklaga bostadsförmedlingens åtgärder (eller brist på åtgärder, som det ju från den klagande bostadssökandes synpunkt mestadels är fråga om) och hos vilken myndighet man i så fall skall klaga. Det svar som gavs var att ingen sökande på den förmedlingen någonsin försökt, och man kunde inte heller upplysa om det över huvud taget föreligger besvärsmöjligheter. Beskedet gavs av en cheftjänsteman. Det torde emellertid finnas vissa möjligheter att få ett ärende prövat av en högre instans. Hur långt besvärsrätten sträcker sig — om den endast gäller i vis-

De förhållanden som här berörts torde inte vara något speciellt karaktäristiskt för den bostadsförmedling det här är fråga om. Förfrågningar om arbetsättet vid andra förmedlingar i Stockholmsområdet har visat att situationen torde vara ungefär densamma på andra håll. De avvikelser som förekommer — protokollföringen kan vara utförligare eller knapphändigare eller kan omfatta bara en mindre del av beslutet, vilka då i stället direkt antecknas på registreringskorten; instruktionerna kan vara något mer preciserade; i något fall finnas möjligheter att få ett ärende omprövat i andra "instanser" inom bostadsförmedlingen etc. — rubbar dock inte det allmänna intrycket. Och det intrycket är att det i fråga om bostadsförmedlingarnas arbete inte förekommer några särskilt väl utvecklade och säkra kontrollmedel, som garanterar den bostadssökande en behandling av hans ärende som inte kan påverkas av godtycke och ovidkommande hänsyn. Måhända följer av den art av arbete bostadsförmedlingarna är satta att fullgöra att man inte kan begära någon större grad av "rättssäkerhet". Men om i så fall detta är priset (eller en del av priset) för dessa organs existens framstår arbetet på att göra oss oberoende av förmedlingarnas tjänster än mer angeläget.

ERIK HÖÖK